

Ομιλία Προέδρου
Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας Κύπρου
στην Εκδήλωση Νέων Επιστημόνων ΔΗΣΥ
«Φιλελευθεροποίηση Δικτύου Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας»
Προκλήσεις και Προοπτικές

03 Απριλίου, 2014

Αγαπητοί Προσκεκλημένοι,

Με ιδιαίτερη χαρά αποδέχθηκα την πρόσκληση για να καταθέσω τις απόψεις μου στην εκδήλωση αυτή, που αποτελεί μια ευκαιρία ανταλλαγής ιδεών και απόψεων.

Καταρχήν να μου επιτρέψετε μια κριτική αναφορά όσον αφορά τον τίτλο της εκδήλωσης. Όταν χρησιμοποιείται ο όρος φιλελευθεροποίηση ή απελευθέρωση, γίνεται για την αγορά ηλεκτρισμού δηλαδή την παραγωγή και την προμήθεια ή πώληση ενέργειας και όχι για το Δίκτυο Μεταφοράς. Το Δίκτυο Μεταφοράς όπως και το Δίκτυο Διανομής είναι μια υποδομή που είναι φυσικό μονοπώλιο.

Πριν μπούμε στην ανάλυση του θέματος της απελευθέρωσης της αγοράς ηλεκτρισμού, θα πρέπει να κάνουμε μια αναφορά στις βασικές δραστηριότητες της αγοράς αυτής για να είναι όσο το δυνατόν πιο κατανοητή η επεξήγηση ενός θέματος που θεωρείται και είναι περίπλοκο. Η αγορά ηλεκτρισμού έχει τέσσερεις βασικές δραστηριότητες την Παραγωγή, τη Μεταφορά, τη Διανομή και την Προμήθεια.

Η απελευθέρωση των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και στη συνέχεια των αγορών φυσικού αερίου, άρχισε στη Βρετανία γύρω στα τέλη της δεκαετίας του 1980 με αρχές της δεκαετίας του 1990, δηλαδή είναι κάτι πολύ νέο σχετικά αφού

έχει ιστορία μόνο 25 χρόνων. Στη σχετική βιβλιογραφία, περιγράφεται ως «το μεγαλύτερο και πιο ριζοσπαστικό έργο στο εκτεταμένο πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης στη Βρετανία» που έγινε την εποχή της Θάτσερ. Φυσικά η ιδιωτικοποίηση, που δεν πρέπει να συγχέεται με την απελευθέρωση της αγοράς, προωθήθηκε από Κυβερνήσεις με φιλελεύθερο προσανατολισμό, συνδέθηκε με τα ιδεολογικά επιχειρήματα ότι ο στηριγμένος στον ανταγωνισμό ιδιωτικός τομέας θα παρείχε πάντοτε τις υπηρεσίες του πιο αποτελεσματικά και θα επετύγγανε μεγαλύτερη ικανοποίηση των πελατών από το δημόσιο τομέα.

Τα κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αναδόμησης των αγορών ηλεκτρισμού, είναι ο ανταγωνισμός στις δυο από τις τέσσερις δραστηριότητες, στην παραγωγή και προμήθεια ενέργειας. Τα δίκτυα μεταφοράς και διανομής ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου, θεωρούνται φυσικά μονοπώλια και αποτελούν αυστηρά ρυθμιζόμενες δραστηριότητες με στόχο τη διαφανή και αντικειμενική πρόσβαση σε αυτά. Γνωρίζετε όλοι τι είναι το Δίκτυο Μεταφοράς. Είναι οι μεγάλοι μεταλλικοί πύργοι που ξεκινούν από τους Σταθμούς παραγωγής Βασιλικού και Δεκέλειας για να μεταφέρουν την ηλεκτρική ενέργεια με τάση 132000V στους υποσταθμούς μεταφοράς που βρίσκονται κοντά στα μεγάλα κέντρα κατανάλωσης δηλ. τις πόλεις. Το δίκτυο Διανομής είναι το εναέριο ή υπόγειο δίκτυο που βρίσκεται έξω από τα σπίτια μας για διανομή της ενέργειας στους τελικούς καταναλωτές σε χαμηλή τάση 400V. Το Δίκτυο είναι μια υποδομή μοναδική, δηλ. σε ένα Κράτος μόνο ένα δίκτυο υπάρχει και έτσι είναι φυσικό μονοπώλιο. Την υποδομή αυτή όμως, μπορούν να χρησιμοποιήσουν πολλοί παίκτες της αγοράς, για να μεταφέρουν, διανέμουν και να προμηθεύσουν τους πελάτες τους με την ενέργεια που παράγουν σε κάποιο σταθμό. Σε αρκετές μάλιστα χώρες της Ευρώπης, κυρίως Βόρειες, τα Δίκτυα λόγω της μονοπωλιακής τους φύσης, εξακολουθούν να παραμένουν υπό Κρατικό έλεγχο είτε εξολοκλήρου είτε πλειοψηφικά.

Επανερχομαι στη διαδικασία απελευθέρωσης των αγορών, η οποία άσκησε σημαντική επίδραση στις πρώην καθετοποιημένες επιχειρήσεις ενέργειας, τόσο στη Βρετανία όσο και σε αρκετές άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπως:

- Αναδιάρθρωση / αναδόμηση των κάθετα ολοκληρωμένων ηλεκτρικών επιχειρήσεων και διαχωρισμό του τομέα παραγωγής και προμήθειας από τις μονοπωλιακές δραστηριότητες Μεταφοράς και Διανομής.
- Μεταφορά μέρους ή όλης της ιδιοκτησίας από το κράτος στους ιδιώτες.
- Φιλελευθεροποίηση που είναι και το θέμα της εκδήλωσης, δηλαδή εισαγωγή του ανταγωνισμού στην παραγωγή και την προμήθεια, μια δράση για την οποία δεν υπήρξε κανένα πραγματικό προηγούμενο αλλού στον κόσμο.

Φυσικά δεν ακολούθησαν παντού την κυρίαρχη τάση και σήμερα έχουμε σημαντικές Καθετοποιημένες επιχειρήσεις με Κρατικό έλεγχο, όπως την EDF της Γαλλίας, που ίσως είναι ο μεγαλύτερος πωλητής ηλεκτρισμού στον κόσμο, την ESB στην Ιρλανδία και άλλες.

Στην περίπτωση της Κύπρου, έχουν δοθεί εξαιρέσεις που συμπεριλαμβάνονται στην εθνική νομοθεσία, που επιτρέπουν τη λειτουργία Καθετοποιημένης Επιχείρησης όπως είναι η ΑΗΚ, δεδομένου ότι εφαρμόζει ένα διαφανή λογιστικό και λειτουργικό διαχωρισμό των τεσσάρων δραστηριοτήτων. Για όσους παρακολουθούν, η ΡΑΕΚ εξέδωσε πρόσφατα λεπτομερείς αποφάσεις επί του θέματος.

Οι επιχειρήσεις Παραγωγής και Προμήθειας που δημιουργήθηκαν από την αναδόμηση των κάθετα ολοκληρωμένων ηλεκτρικών επιχειρήσεων, έπρεπε να κατορθώσουν να λειτουργήσουν σε ένα νέο φιλελευθεροποιημένο περιβάλλον. Επομένως, εκτέθηκαν σε μια σύνθετη διαδικασία στρατηγικού αναπροσανατολισμού. Επιπλέον οι επιχειρήσεις μέσα στο νέο περιβάλλον,

εκτός από τις προκλήσεις και τις επιπτώσεις στις κλασικές τους τεχνικές δραστηριότητες, έπρεπε να αποκτήσουν εκείνες τις νέες δεξιότητες που δεν απαιτούνταν ενόσω ήταν κρατικές επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, ειδικά στον τομέα της προμήθειας που έχει ως επίκεντρο τον καταναλωτή / πελάτη.

Η απελευθέρωση των αγορών ηλεκτρισμού και η ανάπτυξη ανταγωνισμού στην παραγωγή και την προμήθεια, υιοθετήθηκε ως επίσημη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκδόθηκαν οι σχετικές οδηγίες, τις οποίες τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να εφαρμόσουν και καθορίστηκαν τρεις βασικοί πυλώνες:

- Ανταγωνιστικότητα
- Ασφάλεια Ενεργειακού Εφοδιασμού
- Προστασία του Περιβάλλοντος για αειφόρο ανάπτυξη

Θεωρητικά, η αξία της φιλελευθεροποίησης για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις είναι ο αυξανόμενος ανταγωνισμός που δίδει κίνητρα στις επιχειρήσεις για να παρέχουν καλύτερης ποιότητας υπηρεσίες για τους πελάτες τους, να συγκρατούν τις δαπάνες πιο χαμηλά και να καινοτομούν. Θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα, ότι λόγω των φυσικών χαρακτηριστικών της, η ηλεκτρική ενέργεια, που δεν μπορεί προφανώς να αποθηκευτεί, είναι τεχνικά η πλέον πολύπλοκη βιομηχανία για σκοπούς φιλελευθεροποίησης. Σήμερα, σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η έμφαση δίδεται στην ανάπτυξη του διασυνοριακού εμπορίου ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου για να υπερπηδηθούν τα εμπόδια προς την υλοποίηση της Ενιαίας εσωτερικής αγοράς που αποτελεί τον κύριο στόχο της ΕΕ για το 2014. Οι Ρυθμιστές Ενέργειας της Ευρώπης μαζί με τους Διαχειριστές εργάζονται συντονισμένα για την ανάπτυξη των πολύπλοκων κανονισμών δικτύων μεταφοράς, καθώς και κινήτρων και ρυθμίσεων που απαιτούνται για να γίνουν οι αναγκαίες επενδύσεις στα Δίκτυα Μεταφοράς και Διανομής και στην προώθηση των έξυπνων μετρητών, που θα βοηθήσουν στην υλοποίηση του στόχου αυτού.

Η φιλελευθεροποίηση στις αγορές ηλεκτρικής ενέργειας, πρέπει να διαμορφώνεται με γνώμονα την ασφάλεια του εφοδιασμού, την αδιάλειπτη παροχή στους καταναλωτές ενέργειας σε προσιτές τιμές και ταυτόχρονα να διακρίνεται από την ευθύνη έναντι των περιβαλλοντικών επιπτώσεων με ειδικές διευθετήσεις για την ένταξη και συμμετοχή των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην αγορά.

Μιας και ξεκινήσαμε με αναφορά στην αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σήμερα θεωρείται η πιο απελευθερωμένη αγορά στην Ευρώπη, όμως σε αυτή δραστηριοποιούνται ουσιαστικά πέντε με έξι σημαντικοί παίκτες στην Παραγωγή. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι κύριοι παίκτες της αγοράς δεν είναι πλέον Βρετανικές εταιρείες, αλλά η μεγάλη Ηλεκτρική Εταιρεία της Γαλλίας (EDF) και δύο Γερμανικοί κολοσσοί οι εταιρείες E.ON. και RWE.

Οι ίδιοι μεγάλοι παίκτες κυριαρχούν και επεκτείνονται σε όλη την Ευρώπη και, επομένως, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι στην αγορά ηλεκτρισμού τουλάχιστον στο επίπεδο χονδρικής αγοράς δηλ. παραγωγής, οδηγούμαστε σε συνθήκες ολιγοπωλίου.

Η Αγορά ηλεκτρικής ενέργειας χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερες πολυπλοκότητες και αβεβαιότητες επειδή όπως είπα πριν, λόγω των φυσικών χαρακτηριστικών του, το προϊόν «ηλεκτρισμός», δεν μπορεί να αποθηκευτεί και, επομένως, πρέπει να υπάρχει συνεχής ισορροπία μεταξύ Παραγωγής και Ζήτησης. Ειδικά το μικρό και απομονωμένο σύστημα της Κύπρου, έχει ιδιαίτερες πολυπλοκότητες και προκλήσεις, σε σχέση με την ενιαία αγορά της Ευρώπης.

Αβεβαιότητες που καθιστούν το ζήτημα πιο περίπλοκο και αυξάνουν τις προκλήσεις είναι:

- Οικονομικές, ιδιαίτερα όσον αφορά τη χρηματοδότηση Έργων.

- Τεχνικές, συνδυασμένες με τη διακοπτόμενη και απρόβλεπτη μορφή που έχει η ενέργεια που παράγεται από ΑΠΕ.
- Εμπορικές, που σχετίζονται με τον ίδιο τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς.

Στο σύστημα της Κύπρου η Ασφάλεια εφοδιασμού αλλά και το κόστος είναι πρωταρχικής σημασίας. Όμως σε μια αγορά που ευρίσκεται τα τελευταία δυο χρόνια σε συρρίκνωση με μείωση στη ζήτηση κατά 20%, πρέπει να κινούμαστε με μέτρο. Γι' αυτό και δήλωσα πρόσφατα ότι δημοσιεύματα που αναφέρουν ότι επίκεινται πολύ σύντομα επενδύσεις πέραν του ενός δισεκατομμυρίου, με κάνουν να διερωτώμαι αν δεν αντιλαμβάνομαι πλέον τις στοιχειώδεις αρχές οικονομικής ανάλυσης.

Αναλύοντας τους στόχους – προκλήσεις της αγοράς ηλεκτρισμού, διαπιστώνουμε εκ πρώτης όψεως ότι κάποιοι είναι αντικρουόμενοι ή τουλάχιστον δεν είναι ευθυγραμμισμένοι.

- Ασφάλεια εφοδιασμού – Ανταγωνισμός?
- Διείσδυση ΑΠΕ Αιολικά/Ηλιακά – Ομαλή λειτουργία Συστήματος Παραγωγής?
- Ανταγωνισμός – Επίτευξη περιβαλλοντικών Στόχων?
- Προστασία καταναλωτή – Ενίσχυση ΑΠΕ?

Η επίτευξη των στόχων και στους τρεις πυλώνες της ενεργειακής πολιτικής, καθώς και η επιτυχής αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων που αναφέρθηκαν, μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από ένα ορθολογιστικό μακροχρόνιο προγραμματισμό, στηριγμένο σε επιστημονική ανάλυση των δεδομένων. Αυτό που χρειάζεται είναι μια ολιστική προσέγγιση που να αντιμετωπίζει άμεσα τις προκλήσεις μέχρι το 2020, να θέτει τις βάσεις για το 2030 και τις προϋποθέσεις για το όραμα 2050.

Όπως όμως ανέφερα και σε πρόσφατη ομιλία στο 3^ο Ενεργειακό Συμπόσιο, δεν υπάρχει ακόμα στον τόπο μας μια ολοκληρωμένη και δημοσιευμένη ενεργειακή πολιτική που να καλύπτει σφαιρικά όλα τα ζητήματα ενέργειας. Αυτό οδήγησε στο παρελθόν σε αρκετά λάθη τα οποία πρέπει να μας παραδειγματίζουν.

Τα μαθήματα από τα λάθη και τις αποτυχίες άλλων αγορών με κορυφαίο παράδειγμα την Καλιφόρνια το 2000, πρέπει να μελετούνται πολύ προσεκτικά για να αποφεύγεται η επανάληψή τους, ειδικά έχοντας υπόψη ότι κατά κανόνα οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες στην αγορά, ενδιαφέρονται περισσότερο για τα πιθανά οικονομικά τους οφέλη από τη φιλελευθεροποίηση των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και όχι για τα οφέλη του καταναλωτή.

Η ΡΑΕΚ, έχει ως κορυφαία προτεραιότητα τη διαμόρφωση μιας ανθρωποκεντρικής και έξυπνης ενεργειακής πολιτικής που θα έχει στο επίκεντρό της τον καταναλωτή και τις ανάγκες του.

Κλείνοντας θα ήθελα και πάλι να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση και τη δυνατότητα που μου δώσατε να συμβάλω στο διάλογο και την ανταλλαγή ιδεών που είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στον τόπο μας.

Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας Κύπρου (ΡΑΕΚ)